

POSTANOWIENIE

28 kwietnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Ewa Stefańska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 28 kwietnia 2026 r. w Warszawie
zażalenia L.C. i W.F.

na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Lublinie

z 27 listopada 2025 r., I AGa 22/25,

w sprawie z powództwa A. M. i A. M.

przeciwko L. C. i W.F.

o zapłatę,

**oddala zażalenie, pozostawiając każdą ze stron przy
poniesionych kosztach postępowania zażaleniowego.**

(M.T.)

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 27 listopada 2025 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie odrzucił skargę kasacyjną pozwanych, wskazując, że nie została uiszczona opłata od tej skargi.

Zażalenie na powyższe postanowienie wnieśli pozwani, zarzucając naruszenie art.394¹ § 3 w zw.398¹⁴, art. 398⁶ § 2, art. 102 k.p.c.

Powodowie wnieśli o oddalenie zażalenia i zasądzenie od pozwanych na ich rzecz kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 394¹ § 1 k.p.c., na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające skargę kasacyjną przysługuje zażalenie do Sądu Najwyższego. Niezaskarżalne postanowienia, które miały wpływ na to rozstrzygnięcie, w tym odmawiające zwolnienia skarżącego od kosztów sądowych, mogą być poddane kontroli przez Sąd Najwyższy na podstawie zawartego w zażaleniu na odrzucenie skargi kasacyjnej wniosku skarżącego opartego na art. 380 w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c. (zob. postanowienia SN: z 15 grudnia 2016 r., II CZ 125/16 i z 11 grudnia 2013 r., IV CZ 102/13). Postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie odmowy zwolnienia od kosztów sądowych nie podlega uzasadnieniu jako niezaskarżalne (art. 357 § 2¹ w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.), stąd ocena zasadności odmowy zwolnienia od opłaty opiera się na okolicznościach wskazanych przez sąd drugiej instancji w uzasadnieniu postanowienia odrzucającego skargę.

W zażaleniu pozwani nie przeczyli, że mimo prawidłowego doręczenia postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych, nie uiszcili opłaty od skargi kasacyjnej, co było podstawą jej odrzucenia na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. Zarzucili natomiast, że Sąd drugiej instancji nie rozpatrzył wnikliwie ich sytuacji finansowej i majątkowej.

Odnosząc się do tych wywodów skarżących należy przypomnieć, że Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, iż zwolnienie od kosztów sądowych przysługuje stronom w sytuacjach wyjątkowych, zwłaszcza w postępowaniu kasacyjnym, będącym szczególnym nadzwyczajnym postępowaniem kontrolującym prawomocne orzeczenia, realizującym głównie interes publiczny, w którym uzasadnione jest stosowanie zwiększonego rygoryzmu przy realizacji obowiązku wnoszenia opłat sądowych (zob. postanowienia SN: z 7 grudnia 2017 r., V CZ 84/17, z 2 marca 2017 r., V CZ 7/17, i z 17 maja 2012 r., I CZ 55/12). Instytucja zwolnienia od kosztów sądowych stanowi szczególną pomoc państwa dla osób, które ze względu na ich trudną sytuację życiową i materialną nie mogą uiścić kosztów sądowych bez wywołania uszczerbku w koniecznych kosztach utrzymania siebie i rodziny. Tym samym pomoc ta może być przyznana wyłącznie w sytuacji, gdy niemożność poniesienia kosztów postępowania, w całości lub w części, ma charakter obiektywny, na który strona nie ma realnego wpływu. Postępowanie

sądowe jest bowiem co do zasady odpłatne i strona ubiegająca się o zwolnienie od kosztów sądowych winna wcześniej poczynić oszczędności we własnych wydatkach, do granic zabezpieczenia koniecznych kosztów utrzymania siebie i rodziny. Dopiero gdyby tak poczynione oszczędności okazały się niewystarczające, sąd może zwolnić ją z obowiązku uiszczenia kosztów sądowych (zob. postanowienia SN: z 9 listopada 2016 r., II CZ 126/16, i z 27 lipca 2016 r., V CZ 34/16).

Wbrew zarzutom skarżących, Sąd Apelacyjny dokonał kompleksowej oceny ich sytuacji majątkowej w oparciu o okoliczności przedstawione przez nich w oświadczeniu dołączonym do wniosku o zwolnienie od opłaty od skargi kasacyjnej, zarówno w aspekcie dochodów pozwanych, jak i ponoszonych przez nich wydatków na utrzymanie. Zgodnie z art. 102 ust. 1 u. k. s.c. zwolnienia od kosztów sądowych może się domagać osoba fizyczna, która złożyła oświadczenie, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Koszty sądowe wyprzedzane są jedynie przez koszty utrzymania koniecznego dla strony i jej rodziny. W niniejszej sprawie postanowieniem z 23 września 2025 r. pozwani zostali zwolnieni od kosztów sądowych, tj. opłaty od skargi kasacyjnej w części obejmującej opłatę ponad 30 000 zł, zaś oddalono wniosek w pozostałej części. Z kolei postanowieniem z 22 października 2025 r. utrzymano w mocy postanowienie z 23 września 2025 r. Sąd Apelacyjny zważył sytuację finansową pozwanych, zwalniając ich w części z opłaty, jednocześnie wskazując, że strona postępowania sądowego powinna liczyć się z koniecznością ponoszenia związanych z tym postępowaniem kosztów i zabezpieczyć stosowne środki na ten cel. Oddalając częściowo wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych prawidłowo wskazano, że pozwani dysponują stałym, miesięcznym dochodem.

Z tych przyczyn orzeczono jak wyżej, na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.

O kosztach postępowania zażaleniowego orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c.

(M.T.)

[a.ł]

Ewa Stefańska